

КПСС-эй ЦК-гай июлийн пленумтай

ХЭРЭГЛЭГДЭХЭЭР АРГА БОЛОМЖОНУУД БИИ

КПСС-эй ЦК-гай июлийн (1978 он) пленум дээр манай ороной худөө ажлаахыг саашадан хурдан түргэнээр хөгжөөх тухай асуудал олон талын хуралдаан болж, Тиммэнэеэ холхос, совхоз, район бүхэн бий байгаа арга боломжонундаа хүснэгтээр элэрүүлэн хэрэглэх, худөө ажлаахын үр дүнд бүр эхээр ажлын түлээ бүх хэсгээ эхлүүлж болно.

Манай Баунтын район республикийн хойто районуудтай нэгэн болодог. Тиммэнэеэ нийтэн адууна мал үхсээр илрэлж, тоо толгойгоо олошоруулах, энэ халбарилга улам хүчжээ, тусхайлбал, мяха гүрнээс эхээр тусхаа талаар хүсэл хэрэглэгддэггүй арга боломжонундаа гэжэ наагадана.

1974 ондо манай райондо худлах шадаттай гурван колхозыг хамтаруулж, мал үхсээр илрэх шалгалттай жөөр совхоз байгуулагдаа юм. Тэрэ гэнээнэ хойшо эдэ ажлаахуудай саашаа хурдан түргэнээр хүчжээ тунда ажиллаах ажануудай эрилтэнүүдэ хангаха, соёлой, ажануудай капитална барилгада гурэн горитойн хон мунгэ зөөри номолон юм. Гална совхозуудай автотранспортна парк шэнэ техникээр олошорон байна. Мун эдэ жэлүүдтэ районий "Сельхозтехника" нэгэрдэ ажануудтаа шэнэ газар элдүүрилхэдэн, малай тэжээл бэлдэхэдэн эхэлэн туунаамаа үзүүлэн байна.

Район доторнай мал үхсээр илрэх ажанын гол халбарилга болно. Тиммэнэеэ районий партиан организаци, арадай депутатуудай совет нийтэн адууна малда тэжээлий бата бэх үндэс нуури байгуулаха хэрэгтэ онсо анхарал хандууна. Мун газар тариалан хүчжөөгдөө анхарал талбихаар хараалагдана. Жэшээхэд, үнгерн юндэх табан жэлдэ, арбадах табан жэлдэ турүүчн хоёр жэлдэ турүүчн тэжээлий нэгэ, мун олон жэлдэ ургамалуудай тарилга гурба лахын үргэдхэдэжэ, 1977 ондо 3272 гектар тэжээл хэрэглэ. Энэ газар дээр үнгергүс жэлдэ 30450 центнер, найн шанартай үбнэ, 5400 центнер силосой ургамалууда хураагдана байна. Тиммэнэеэ бүхн абтадаг үбнэ, зельникынэй хамжээн таба дахин дээшлээ.

Районийнай бүхн газар дайын 70 процентий ой модоор хушгагданай юм. Энэ гол горхон, ойн соорхойнууд жамга газар тоогүй олон. Жэл бүри ногоонийн найнаар ургадаг. Энэ ногоо хүсөөр хуржаа абаха гэжээ.

Хамтын малда ехэ тэжээл бэлдэхэдэ горитойн арга боломжо болно. Тиммэнэеэ жэл бүри үбнэ хураагдаа ажануудай хүнүүдэ олоор хабаадуулжэ оролдодог байна. Бүхн эмхи зургаануудай алба хаагшад ажануудай хүдэмэришад үбнэ хуралгада хабаадажа, даалгагдан даабарила дүүрэгтэ заншалтай. Энэ хадаа минтын малай тэмээл бэлдэхэдэ бага бэшэ нүүлээ үзүүлнэ гэжэ тэмдэглэмээр. Жэшээхэ, үнгерн, юндэх табан жэлдэ хоёрдөгхон жэлдэ 7150 гектар нэгон сааншадгаар байбал, нэгондо эбнэ 11210 гектартэ хургадгэ. Урлан оройдо 30-60 мянган центнер үбнэ абтадаг наа, үнгергүс жэлдэ 93 мянган центнер тэжээл бэлдэхэдэн байна.

Элэ бүгэдэ малай ашагшэ дээшлүүлжэ хэрэгтэ горитойн нүүлээ үзүүлэн байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Нэгондо районий малшалай коллективууд мяха үйлдэрилхэ түсөөбөө—102,3 процент, нү 100,7 процент дүүргэн юм. Тиммэнэеэ бүхн дээрэ эдэ хоолой продуктууды гүрнээ тусхаа түсөөбөө үзүүлэн дүүргэн байнабл. Мун үнгергүс жэл олон түл абажа, "хэл гаргада оруулагдугүй түлжүүлгэдэ. Жэшээхэдэ, районий ажануудта 1880 тугал абтаа юм. Энэмай 1976 онтой сацуубал, 62,6 процентээр дээшэ болно. Бага үхэр малан үхэл гарга гурба лахын хорожо, бүхн малай тоо толгой 5627-до хүргэдгэ. Тэрэ тооло үнэхэй тоо 47 процентээр нэмэнэ байна.

Мун абтахан хамжээнүүдэй үр дүн гэхэдэ, малшалайнай ургагшатай найн ажал болно. Джимлиндын совхоздо олон жэлдэ малшанаар ажалладаг Н. Ф. Бартурин, михалиг малай фермын үнэгдэ адуулаша коммунист Д. Ш. Ринчинов эрэ болон эдэ бурууды хуруулаагд, партиан гэнүүр Ц. Ц. Цыбенон, тугалшан, номсомол басган, районий арадай Советай депутат А. А. Нальмитова, наалишан М. Ф. Непомнящий, залуу коммунист, наалишан Б. С. Доржиев, ахалаша адуушан Л. П. Степанов, Амаладай совхоздо залуу мал харуунаагд Д. С. Дандеевй ладаг бригадын гэнүүр С. О. Раднэва, Н. О. Бадаева гэгшэ ходооло ажалдаа жээшэ харуулан, үгтэнэ лаагар, абтахан социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэдгэ заншалтай. Ажалай турүүчшүл зунай үедэ малайнгаа толгой бүрнин шөгүүрыс

сүүдэдэ 1000 граммаар дээршүүлнэ, наалишанай жэл соо үнээр бүриөө 2000—2329 килограмм нү хахаар хараалаа.

Ушөө тиммэнэеэ мяха эхээр үйлдэрилхэ нэгэ арга боломжо тухай толгон хэлэхэ байнаб. Тодорхойлоо адуун хүртөө, мун ороноудаа олуун шоруулаха, элэ халбарилгадта эзнэ өнөөр хандаха сартулаа гэжэ хэлэгтэй. Адуу гү, али оро үхсээр илрэхэдэ найн байра хэрэггүй хэ юм. Тиммэнэеэ тэжээлий эхээр гаршаалагдадаггүй. Юндгэб гэхэдэ, адуун гэнэмнай нэлэй дүрбэн сагта бэлшжэ, ондо ородогын мэдэжэ, Тиммэнэеэ, адуу, оро үхсээр илрэх ашаг эхэтэй халбарил болно, хамда сэнэй продукци абтаха байна. Гэбшээ мүнөө үедэ нэмэ байлал үзэгдэнэгүй. Адуунай болон орын мяхан район дотор үйлдэрилхэдэг бүхн мяхнай оройдоо 5—10 процент болодог байна. Энэ тон бага гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Гэбшээ, район дотор энэ халбарилууды саашаа үргэнээр хүжөөхэ тусхаа зарим тэдэ хэмжээнүүд абтажа байна. Тэдэ аша үрэн үшөөл бага байнаар.

КПСС-эй ЦК-гай июлийн (1978 он) пленум дээр колхозинуудай, совхозой худэлмэришад болон алба хаагшад үхсээр илрэх хэрэгтэй найшаагдана гэжэ хэрэгтэй хэлэхэдэ, хамтын тушаа бага тогтожо хэлэмээр. Манай районий гурбадах бүлэ бүхэн үсөөлөө үнэгтэй гү, али оротой, моритой, гайхтай юм. Мүнөө хубийн ажандаа 2500 толгой мал тоологдон. Жэл бүри хубийн ажандаа нэгэ үхээр тоогоор дунда зэргээр 100 килограмм мяхан, 2500—3000 килограмм нүн абтадаг. Тиммэнэеэ районий ажануудтаа мяха гүрнээ оройдоо 500-гад центнер мяхан (амидын погнүүрээр тоолоходо), 700—800 центнер нүн худалдагдана. Ингээл эрхэдэ ажаллаша гэжэ мяха, нүүр хүсэд хандаа партиан табинан эрилтэ бөөлүүлжэ талаар ашагддаггүй арга боломжо энэ дэг бии гэжэ тэмдэглэмээр байна.

Баунтын районий худэлмэришад КПСС-эй ЦК-гай июлийн (1978 он) пленумий шийдхэришүүдэ бөөлүүлжэ хэрэгтэ өнөөдөнгө хойныс орууллын тула янала оролдодог байнаб. Арбадах табан жэлдэ гайшагай ажалан турүүчшүл тусгэ абтахан социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэдгэ заншалтай. Ажалай турүүчшүл зунай үедэ малайнгаа толгой бүрнин шөгүүрыс

рэнхэй. Тиммэнэеэ зургаа нарын туршада 1697 центнер мяхан, 6406 центнер нүн үйлдэрилхэдэн байна. Тиммэнэеэ гүрнээ мяха тусхаа хахад жэлэй түсэб 102, нү тусхаа даабри 125,6 процент дүүргэдгэ. Ондоооор хэлбэл, нэгондоной энэ үнхнхөө мяха тусхаала 11 процентээр, нү 19,5 процентээр дээшлээ. Байгшаа оной 6 нарын туршада үнээр бүриөө 709 килограмм нүн наагдана. Нэгондо энэ хугацаа соо 596 килограмм нү абтахан байгааби.

Эдэ үзэришүүдэ районий худэлмэришад нийтэнгээ адууна малда тэжээл бэлдэхэдэ хахалагдана. Үбнэ хуралгада ганса совхозуудай малшад, механизаторнууд хандаана бэшэ урда мэтэ районий эмхи зургаануудай худэлмэришад алба хаагшад элэхитэйгээр хабаадагдана. Мүнөө жэлдэ 120 мянган центнер үбнэ, зельнко бэлдэхэдэ абтаха дараалагдаа. Энэмай нэгондоной ондо орходоо 20 гаран процентээр эхэ гэжээ.

Районийнгоо худөө ажлаа саашаа хүжөөхэ хэрэгтэ бии байхан арга боломжонундаа эрхэ жэлүүдэдэ бүри найнаар хэрэглэхэ байнабл. Жэшээхэдэ, Уланда абтадаг Витим районий эмхэй, Чина, Цилик, Ципа, Булхэн болон бусад голнуудай эрвээр сааншалануудыа хүсөөр ашагтаа тусха зохино хэмжээ абтаха хараалагдана. Тиммэнэеэ энэ машиннууд чбэ хураагд станци, мун тэжээл бэлдэхэдэ совхоз гү, али ондоо ажлаа байгуулагдаа юм.

Мун голыс уруудан нэмжын тала дайна уларилайнаа, мун газарайнгаа хүрхэнэй бүридлээр онсо илгатай юм. Энэниинэй анхарала абажа, энэ агропромышленна болон мал үхсээр илрэх комплекснууды байгуулаха болохо гэжэ эрдэмтэд дурдахан байна. Хараалагдан зорилог бөөлүүлхын тула горитойн мунгэ зөөрин гаршаалагдаа байнанин мэдэжэ. Жэшээхэдэ, эгээл түрүүлэн найн харгы хэрэгтэй. Мун эндиэн газар дээр агрономоративна худэлмэри ажуулагдха ёһотой. Тэд мэргэжлэгдэй тоолон толорхойлоной шоор, энэ гаршан бөгөнхон болзоо соо харуулагдаха байна.

В. НИНДАКОВ,
Баунтын райуискомой тусбэлтын тангай түрүүлэгшэ.

ЭБТЭЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ

— Бригадамин 28 хүм юм. Эднэй олонхыг залуушүүд. Эднэр амалдаа харюусалга гэжэ хэлдэг. Энэнь эхэл найн тээд наһааб, гэжэ «Жилгражданстрой» трестын 1-дхн СМУ-гай бригадир, партин XXV съездын делегат Л. Н. Кузнецова хэлнэ. Залуушүүдэ хурган хүмүүжүүлэхэ хэрэгтэ Любовь Николаевна бүхн балг шадабаряа зориулна.

Бригадын үннэй гэнүүд В. А. Третьякова, Л. Н. Ваданова, А. А. Кузнецова болон бусад залуу мэргэжлэгдэе хургаха хэрэгтэ хубиатаа оруулаажа байдаг. Л. Н. Кузнецовагай тэжээлээр бригадын гэнүүдэ залуу халааны найнаар бэлдэн. Аха нүүдэйнгөө нимэ энэрхы дулааханар хандажа байхадань, залуу худэлмэришад эхэл баясага, янаал оролдожо байдаг.

— Би Улаан-Удын техниксэ мэргэжэл олодог 7-дохн үчилишн дүүргэн хүм. Любовь Николаевна Кузнецовагай бригагада хүдэлжэ болондоо эхэл урмашаа бэлдэб. Бэрхэ худэлмэришад тэй ажал хэхэдэ хүнгэншэ, амаршые байна. Тэднэй дүй дүршээлэ халан абанабл. Любовь Николаевна али бүхн аргаар туһалцаа байдаг. — гэжэ залуу барилгашан Оля Онохова баяртайгаар хөөрэнэ.

Л. Н. Кузнецовагай хүтэлбэришад бригадын коллектив 43-дахн кварталда баригданан сад-яслын байшангай дотор галын худэлмэришад. Бригадын гэнүүд хүн бүрлөө халаанай туршада 12 дүрбэлжин метр хана

ШТУКАТУРДАА 14—15 МЕТРГЭ ХУРГАХА ЮМ. БУХН АЖАЛГАЙ НАНАРТАЙГААР ХЭДЭ БАЙГШАА ОНОЙ ТУРУУН ХАЛ ЖЭЛ СОО БАРИЛГА 1-ДХН СМУ-ГАЙ КВАРТАЛ ШЭЛЭЙ ДУНДА ДЭЛГЭРЭР ШӨНӨНДЭ ВЛАЖА. ТЭРЭ ЭЭЛЭЭ, МҮНГӨН УРМАШУУЛАГАА НЭ. ТУРУУ КОЛЛЕКТИВ ГҮРГЭГЭЙ ГАШУУ АЖАЛАЙ ЖЭЛ БАРИ БЕЛӨРӨНӨН ТУРАА ГЭЖЭ ХЭРЭГТЭ БҮХН ДАЛАА ЗОРИУЛАА.

М. СУТОВА
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ Третьякова; сад-яслын шад.

ЗУГЫ ТЭЖЭЭХЭДЭ ОЛЗОТОЙ

Манай республикийн үсөөн шөг ажлаахууд зугынүүдэ барилда. Тэднэй нэгэн Шансарганын совхоз болно. Сэлэнгэдэ шуджадаг Химжэ гол эрбэдэ үдхэн шугуунуудай талаан, талмийнуудар зугын гэрүүдэ жэрлэдэнэ. Харбээ совхозой тогтонон 1962 ондо оройдоо 300 булэ зугынөө 8 тонно гаран мед сулгуулагдаа наа, мүнөө 1200 булэ зугтай болно. 58 тонно алтарна тоно абана.

Амгатай мед дунал дуналар сулгуулаха гэжээшэ бэлэн хурбэн бэшэ ааб даа. Жэлдэ дүрбэн сагта ондо ондоо гурмаар зугынүүдэ харуулаха юм байна. Хүсэндөө оронон булээ 60 мянга гаран ажалша зугынүүд дүжээ байдаг. Мед буйлуудын тула тэднэр талаларуудай эдлэжэ байха ёһотой. Нейтар эхэтэй тэжээлээр зугын булэүүдэ хүсэл хангахын тула шэмэтэй тусхай ургамалууды эхэ газар дээрэ тариха учиртай болодо, тус ажлаа хүлээл жэлүүдтэ эхэ асуудала янала эхээр анхаралаа хандуулна.

Убүүндэ хүрэмэ үндэр зонин ногоон 600 гектар дээрнэ, мун 750 гектартэ түрүүчэ таригданай. Иланга-а эхэ нентар үгэдэг фаци-

лий ургамал хүлээл хоёр жэлдэ 50 гектар дээрэ туршагдана. Зүгээр гансал донкин мүнөө дээрэ зугынүүдэй гол тэжээл гэжэ тоологдон. Зугынүүдтэ шухала байханаа гадна, энэ ургамалаар ажанууд малда тэжээл бэлдэдэг. Жэшээхэдэ, нэгондо донкин ногоогоор 52000 центнер витамин элбэгтэй турл үгэлэн, 28 мянган түхэрнэй олоо ажандаа оруулан.

Шэмэтэй нентараар зугынүүдэ дутагдаха хэрнээ нэмэри тэжээл үгээшэ ушар гарадаг. Зугынүүдэй нэгэ булэ жэлэй туршада 100 килограмм шухуу амгатай тэжээл хэрэгтэй юм.

Имангал мүнөө үедэ, автотранспортыг харала, эсэгтэ ургамалуудай шэмэ сулгуулаха зугынүүд үзэр бүри ниндэнэ Гэхтэй хамта ажалша зугынүүдэ хүсэл салдахын тула тус ажаныхинд нэмэри тэжээл бэлдэнэ. Халаардан нүн соо саахар хайлуулаа, гэрхэнүүд соонь табиха юм.

Гурбан жэлэй урда зугын бүхэн бэлдэн булэ харшад наа, мүнөө томодохом нэгэ тусхай бригада энэ ажалы дааж абаханай.

— Бригада аргаар худэлжэ мэдой өорын сөн ний-

лээд хямдарна. — гэжэ бригадаир Ф. И. Павлов хэлэнэ. — Нэгэдэхээр, зугу харуунадаг хүнүүдэй тоо үсөөрөө, хоёрдохоёр, трактор, автомобиль болон бусад техникээр бригадын худэлмэришэ оньёооруулаха арга боломжо олтогдоо. Гурбадахар, зугу харуулаха техник нэгэн тогтогдомол туримтай.

Харбээ урланайхаар хүдэлжэ, центнер мэтэ 244 түхэрн гаршаалагдааг байгаа наа, харин мүнөө тэрүү 200 түхэрн болотороо хямдараа. Хэдэ шэнэн мунгон алмагдаб гэжэ тоолоходо болно. Нэгондо совхоз 31 тонно мэд абтахан байна. Ганса зугыншад ажандаа 600,9 мянган түхэрн олоо оруулан юм. Тиммэнэеэ худэлмэришадтэ сэлэнгэнэ гадна зугын тоо үгэлсэдэ заншалтай. Хуулушын найман жэлэй туршада зугын үгэдэг олоо 6 ханган эхэ болно.

Энэ совхоздо эрхим зугыншад худэлжэ юм. А. П. Фитоновон нэгэдхэй классай мэргэжлэгтэй, Москвада болон зугыншад Бүхэдэлхэй конгрессий ажалда хабаадагсажа, мэргэжлээ, дүй дүршээлээ янала дээшлүүлжэ юм. Тиммэнэеэ В. А. Асеев

мун лэ дүй дүршээлэришэ болонхой. Энэ бригадынга аналдаа эхэ хубиатаа оруулаха хэрэгтэ энэ зугу эрхилжэ худэлмэришэ жөөрөө. Нэгондонойн ходоо шөө зүүн бүри гынүүдэнь олошорон тарма тонониин үшөө алтан олоо ажандаа хэбээ.

Зугынүүд ажан үшөө нэгэ эхэ туһа нэгэ гэмш. Эднэр ургамал сэлэнжэ байха эхэ мундуула зугыншад раажа, зугыншад дүлдэг байха юм. Жэ гана гэрхэнүүд донкин мэтэ ургамалуудай лэжэ байла үедэ ниндэхэдэ ургамалыс тоно та эхэ болдог. Тү зугу тэжээдэг ажан бусад ажануудтай тус тус хэлсэ баталана. Тарилгануудтай зугынүүдэ арга бии. Тэгдэ хэрэгтэ зугу үшөөл совхозуудай тэжээл тэжээлээр анхарал дуулха учиртай.

Н. НАМСАР
манай

НАЙНААР ЭМХИДХЭГ ДЭНХЭЙ

КПСС-эй Центральна Комитетэй июлийн (1978 он) пленум болоно, манай ороной худөө ажлаахыг саашадан хурдан түргэнээр хөгжөөх тухай асуудал зүбшэн хэлэгдэб. Пленум дээр партин Центральна Комитетэй Генерална секретэр нүүр Л. И. Брежнев гүнзгэеэ удхатай эмхидхэ хэлэн байна. Манай районий ажалла партин ЦК-гай июлийн пленумай материалууды халуунаар хүлээн аба.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум

мэй шийдхэришүүдэ хүн зондо тайлбарлан ойлгуулаха талаар мүнөө район дотор ехэ худэлмэришэ эмхидхэгдэнэ. Үзэл сурталы хүдэлмэришэдэй семинар зүблээн районий түб Хурамхан тосхондо болно, 300 гаран хүн тэрэнэй худэлмэришэд хабаадаа. Энэ семинар зүблөөндэ хабаадагшад лекци уншахаа, хөөрлөөлөөнүүдэ үнгергүсээ колхоз болон совхозуудта, промышленна, предпринятинуудта ошоо. Тэднэр район дотор

хи ажаллаагүй бүхн коллективүүд хүрмэжэ партин ЦК-гай Пленумай материалуудад лекци уншаа, хөөрлөөлөөнүүдэ үнгергүсээ. Район дотор болон лекци болон хөөрлөөлөөнүүдэ хамтадаа 21.000 гаран хүн хамтаа.

Райондомнай эдэбхитэй лекторууд, политинформаторнууд агитаторнууд олон. Тэднэй тооло «Знание» бүлгэмэй районий эмхин харюусалгата секретарь Б. В. Самбуев, районий

Советэй гүйсэдхэхэ комитетэй инструктор Н. Е. Доржиев, хуруулин директор З. Р. Будаев, Газарын совхозой профсоюзай рабочоний түрүүлэгшэ Б. Б. Хонхушин, комсомолой райкомой секретарь З. Ж. Базаржанов, партин районий инструктор Ю. Х. Хамарханов болон бусад ороно. Тэднэр КПСС-эй Центральна Комитетэй июлийн (1978 он) Пленумай материалууд ойлгуулаха худэлмэришэ эдэбхитэй үсүхэлтэйгээр хабаадаа.

А. ЦЫДЕНОВ,
КПСС-эй райкомой эмхидхэхэй тангай даагша.

МЭРГЭЖЭЛДЭ БУРАНА

Манай районий хургуулинуудай хургалга зунайнгаа амаралтын үедэ түрэл ажаныхтаа поли болон барилга худээр урматтайгаар хүдэлжэ, ажалай дүй дүршээлэ танилсана байхтай. Жэшээхэ, Ключевской дунда хургуулин 9-дахн классай хургалгад 136-дахн ПМК-да хоёрдхон жэлээ худэлжэ. Эдэ хургалгай практикка гэржа байхан хүбүүд, басагад

Н. БУРЛАКОВА,
Загарай.

ТАСС-ай корреспондентүүдхэ

барилгашад мэргэжэл шугалга, шугатуурай, маларай, шулууншанай, 2-дохн разрядтай болохо юм.

ПМК-гай ажалай турүүшүл Валентина Норшнова, Лидия Невеломская, Галина Молокова гэншлэ эмэс худэлжэ байхан үхнүүдэе хурган хүмүүжүүлнэ.

Аналша коллективий дунда худэлжэ байхан залуу үсгэн хурган хүмүүжүүлэгшэдтэ халуун баяраа хүргэнэ.

БАМ

Тэрэшэлэн хургалсагай, справочна шэгэлтэй литература эхэ элбэг. Холын тосхон, хурууинууда ажануудар барилгашаа энэ магазиндаа дуртай номуудаа худалдан абахаа гадна, хэрэгтэй номуудаа магазин аргатай байха. Магазиний нэгэлшэн турүүшын үзэрөө хойшо Байгал-Амарай магистраллин түүбэй үзэстэйгэ хэдэн зуун барилгашад эндэ орожо гараа юм.

БАМ-ай барилгашад дунда техниксэ литература хэрэглэгшэд угаа олон, юуб гэхэдэ, табан мянга гаран залуушүүд дээдэ хургуулинууд болон техникумүүдэй үдүшын, заочно отделеинүүдтэ хураасана бшуу. Тэрэшэлэн Байгал-Амарай түмэр замай трасса шаарай бүхн тосхон, хурууинуудта номой магазинууд иэздэгдэнэ, нүүдэй авталанууд сэг үргэлжэ лэжа байдаг гэжэ тэмдэглэгтэй.

Д. САНЖИЕВ,
ТАСС-ай корр.

Северобайкальск, Бурядай АССР.

ХЭРБЭЭ НОМОН ХЭРЭГТЭЙ БОЛОВОЛ

Тиндэ хотодо техниксэ номуудай мэргэжүүлэгшэн тусхай магазин нэгдэгдэ. Тэрэнэй дэлүүр дээрүур барилгын түмэр заа ашагдалын асуудалар мин хамтанка, электротехникэдэ хамтангай шэнэ номууд олн.

Ф. НОВОЖИЛОВ,
ТАСС-ай корр.

Тиндэ, Амарай область.

АМАРАЙ ОБЛАСТЬ. Областин Гүрнэй автоспектик шэнэ албантай болобо. Харгынүүдэ агаарнаа хитан шалга хэрэгтэ вертолетууд элэгдэгжэ эхилээ. Тэднэй туһалажаар бар тайгын гүн соогуур татагданан харгынуд сэг үргэлжин анхарал диро байха болобо гэжээ. БАМ-ий түүбэй үзэстэ Ам рай областин газар дээрүүр гарана. Тиммэнэеэ энэхн харгынүүдээр машиннууд гайхтар олоороо ябажа эхилээ. Агаарнаа хитан шалгалта эмхидхэдэ, БАМ-ай харгынүүдэ усал ушаралгүй, жэвшнэтэ болохо гэнэн зорилго талбигдаа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: БАМ-эй түүбэй үзэстэ дээрэ худэлдэг харгы хиталгын албанай инспектор, младашэ сержант комсомол басган Татьяна Мищенко.

ТАСС-ай фотохроникс.

УЛЬКАН СТАНЦИ

Байгал-Амарай түмэр замай ашагдалгада үгтэнэн налагаар 250 мянган тонно ашаан Ульянов станица асалагдаба. Замай 209-дахн километр оршдог энэ БАМ-ай баруун үзэстэйгэ агзэн холын станица мүнөө үедэ ашаанай динилхн хубинь буулгагдана. Эндэхэ зүүлжэ, Байгал далай тээшэ ган булал ажалай барилга үргэлжлүүлэгдэнээр. Хабсаргадалаг гэрнүүдэй хананууды, хиринсээ түмэр хэрэгсэл болон бетон плитанууды, элбэс тухээрлэг, үүлшнэ, эл бараа үдэр бүри поездинуд асараад, буулгажал байхтай.

Тэнэ хотонгоо Ульянов хүртэрхи налага сэг зуураар ашагдалгаана уламжалан, хэдэн мянган автомашина, арбаад ирануудай худэлмэришад алмаха арга олобо бшуу. Ашагдалгын сэг болзоор нилээд эхээр хорооголохоо гадна үнэ сэнгэнэ хамдаг турүүлэгдана гэжээ.

Наханга түмэр харгын платформонууд дээрэ: «Станица Ульяновская» ашаан элбэс гэгдэгдэбэ — гэнэн шэнэ тэмдэг бэшгэ бин болобо. Энэ хадаа оройн ой тайга соо эмхидхэгдэнэн шэнэ лес-промхохууд өөрнөөрө продукция захитгаданэ абуулаха эхилбэ ха юм. Ингээд лэ Байгал-Амарай түмэр замаар ашаан иматгал баруун тээшэ зүүлжээ бэшэ, харин зүүн тээшэ баруулан элбэгдэгдэбэ болобо бшуу.

М. СОВЕНКО,
ТАСС-ай корр.

Ульян, Эрхүүнэй область.

БАЙГАЛ ДАЛАЙ ТЭЭШЭ ДАВШАНА

БАМ-ай баруун үзэстэйгэ барилгашад ажалай шэнэ амжалта туйлаа. Тэднэр Ульяновнаа Кунерма хүртэрхи түмэр замай барилгы дүүргэн тухайгаа августын 13-да мэдээсэб. Кунерма станица трассын 261-дахн километртэ оршдог юм.

Ульянхана Кунерма хүртэрхи зайдэ таба миллион шухуу кубометр шорой шорой ооболодонон байха юм. Умбелла, Кунерма голнууд дэлүүр нилээд томо хүүргүүд барилдаа, бусад элбэг тухэй хэдэн арбаад барилганууд хэгдэ. Шэнэ у

ЗАСАГАН ЗУРГААНУУДАТ

ШАН БАРИУЛАГДАБА

Нягтай автомобилна... 1978 оной түүрүүшн... 1978 оной хоёрдохн...

ДУН СОГСЛОГДОБО

Түрэнгй страховани... 1978 оной хоёрдохн... 1978 оной хоёрдохн...

ТЭЭГ ДЭДЭ

Түрүү ээргэдэ... 1978 оной хоёрдохн... 1978 оной хоёрдохн...

ОСКРЕСНИГУУД

1978 оной хоёрдохн... 1978 оной хоёрдохн... 1978 оной хоёрдохн...

КУБЫН КОММУНИСТУУДАЙ

БАЯРАЙ ОЙ

Тавана Кубада марк... 1978 оной хоёрдохн... 1978 оной хоёрдохн...

ХОРОТО ЗОРИАГОТОЙ ТҮСЭБҮҮД

МАПУТУ. Родезид «абар... 1978 оной хоёрдохн... 1978 оной хоёрдохн...

Үндэнэ баримтатой сошордол

Япон ба Хятадай хоорон... 1978 оной хоёрдохн... 1978 оной хоёрдохн...

ХҮДӨӨДЭ МУЗЕЙ НЭЭГДЭЭ

«1956 ондо нотагай коммунистуудай үүсхэлээр Бархан тосгондо түүхүн-нотаг шонжлжэ багхан музей нээгдэн байла. Манай нотаг түүхээр баян юм, Олохон декабристууд, народоволедууд, 1905—1907 онуудай революционнуо хүэлсэндэ хабардагтай эмлэ сүлдэгдэ байла...»

Хараа дуулангүй, хамтадаа сулуу байдала оршоно... Эндэх газар дайда үнхөөр түүхэтэ гэхээр...

ХУУЛИ САХИЛГАДА—ОНСО АНХАРАЛ

«Арадай ажахыда хуули ёно сахилгы найжаруула тухай» КПСС-эй ЦК-гад ба СССР-эй Министруудай Советэй тогтоолой ёноор республиканын агаарууд нидээд эхэ хүдэлмэри ябуула гээл адуугүй. Ажахын нутаг, предпринимуд болон эмхи зургаануудта хуули ёно сахилга, ажалшадай эрхэ хамгаала талаар тухаламжа зүбшл үгэх тухай олон хэлсэнууд баталагда болонхой. Олохон коллективүүдтэ юридическ зүбшл үгэдэг тусхай пунктнууд нээгдэнэй. Тэндэ ажалшад бүхэ ноинрохон асуудалуудаараа хуулины асуудалуудаар тодо харюу абадаг байна. Тимжээ хуули ёноооо хазайралгыг хэргилжэ эхэ хүдэлмэри хэгдэнэ гэшш. Мун ажахы болон предпринимудтэ тоо бурдхлыгын ба тоосоной талаар эхэ тухаламжа үзүүлэгдэдэг юм. Ижшээн, байша оной тухайн хухад жэл соо республиканын 47 адвонауд тухай баталагдахан хэлсэнуудтэ 71 колхоз, совхоз болон предпринимудтэ юридическ тухаламжа үгөө. Бүхыдөө 924 документ зохёогдогон 174 хэрэг арадай сууд болон аригтража харагдажа, 288181 тухирг мунгэн эдэ ажахы болон предпринимудта бусаагдахан бай...

Гэбшэ энэ шухала хэргэе тоосогогүй хүдэлмэрилгшэд үшөө олон. Ижшээн, адвонауд А. Б. Мантыков, Б. П. Арсалагов, гэшлэ хали-боли хүдэлмээр заида. Мун бин байгаа бүхы арга боломжонуднашье гэсэл назнаар хэрэглэгдэнгүй гэжэ тэмдэглэмээр. Промышленна предпринимудта хуули ёно сахилга албанай үүргэе дэшлүүлжэ, баталагдахан хэлсэнуудтэ дүрлэгтэе шалгадаг болохо, энэ талаар хүдэлдэг зонхой харюусалга, журамые шангалхаа шухала гээд нагадана.

И. ТАРМАНОВ, Бурядай адвонаудай коллегийн Президиумтэй түрүүлгшэ.

ТАСС АНН ХИЛЫН СААНАЛАА

НАНАЛАА НЭГЭДЭХЫЕ УРЯЛНА

ХЕЛЬСИНКИ. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет (ВСМ) СРБ-гэй национал наналдаа Вьетнамай наналдаа нэгдэхэ уласхоорондын үдэр болжого, сентябрын 2-то тэмдэглэхэ урятайгаар хандаба. Америкын империализмын ээрэгтэ түрмэхэй юуулагда эсрэгүсэйн баатар габьяата тэмсэлдэн вьетнам арадые дэмжээш дэлхэйн бүхы ороудун олон миллион хүдунд Хиталай засагархилай дайсан харша юууланууд тухай Вьетнамай хамгаалхын тула дахинаа нэгдэн, тэмсэгтэ гэжэ Эб найрамдал хамгаалх национал комитетүүдтэ ВСМ-эй хандаан бээшэ дотор хэлэгдэнэ. Вьетнамай Социал Песелууд мун лэ Кампучин эбсэтэ хүсонуудэй ээрхэгтэ түрмэхэй юуулануудта сар үргэлжэ даирагдадаг бололо байна. Эдэ хүсонууд Хиталай хүтэлбэрилгшэдэй тухайрала ба дэмжэлгээр нимэ юуулануудые хэнэ гэжэ тэрэ бэшгэ доторн тэмдэглэгдэнэ. Ээрэгтэ түрмэхэй империализм довтолгон үдэр нагаданахон орооно нэргэн боодохо тунлай эхэ зорилго вьетнам арад мунөө бөөлүлжэ байна. Энэ талаар уласхоорондын нанал нэгдэл дэмжэлгээр хүртээгдэби гэжэ вьетнам арадай найдагданы болохо. Өөрынгөө сүлөөтэ, бээ даанан байдаг бүхэ, газар дайндаа бүтэн бүрэн байлгы хамгаалхан тэмсэлэй талаарн бүхы дэлхэйн Вьетнамай тала барина, гэжэ ВСМ-эй бэшгэй түгэсхэлдэ тэмдэглэгдэнэ.

ХАНАЛАА НЭГЭДЭХЫЕ УРЯЛНА

ХЕЛЬСИНКИ. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет (ВСМ) СРБ-гэй национал наналдаа Вьетнамай наналдаа нэгдэхэ уласхоорондын үдэр болжого, сентябрын 2-то тэмдэглэхэ урятайгаар хандаба. Америкын империализмын ээрэгтэ түрмэхэй юуулагда эсрэгүсэйн баатар габьяата тэмсэлдэн вьетнам арадые дэмжээш дэлхэйн бүхы ороудун олон миллион хүдунд Хиталай засагархилай дайсан харша юууланууд тухай Вьетнамай хамгаалхын тула дахинаа нэгдэн, тэмсэгтэ гэжэ Эб найрамдал хамгаалх национал комитетүүдтэ ВСМ-эй хандаан бээшэ дотор хэлэгдэнэ. Вьетнамай Социал Песелууд мун лэ Кампучин эбсэтэ хүсонуудэй ээрхэгтэ түрмэхэй юуулануудта сар үргэлжэ даирагдадаг бололо байна. Эдэ хүсонууд Хиталай хүтэлбэрилгшэдэй тухайрала ба дэмжэлгээр нимэ юуулануудые хэнэ гэжэ тэрэ бэшгэ доторн тэмдэглэгдэнэ. Ээрэгтэ түрмэхэй империализм довтолгон үдэр нагаданахон орооно нэргэн боодохо тунлай эхэ зорилго вьетнам арад мунөө бөөлүлжэ байна. Энэ талаар уласхоорондын нанал нэгдэл дэмжэлгээр хүртээгдэби гэжэ вьетнам арадай найдагданы болохо. Өөрынгөө сүлөөтэ, бээ даанан байдаг бүхэ, газар дайндаа бүтэн бүрэн байлгы хамгаалхан тэмсэлэй талаарн бүхы дэлхэйн Вьетнамай тала барина, гэжэ ВСМ-эй бэшгэй түгэсхэлдэ тэмдэглэгдэнэ.

ХАНАЛАА НЭГЭДЭХЫЕ УРЯЛНА

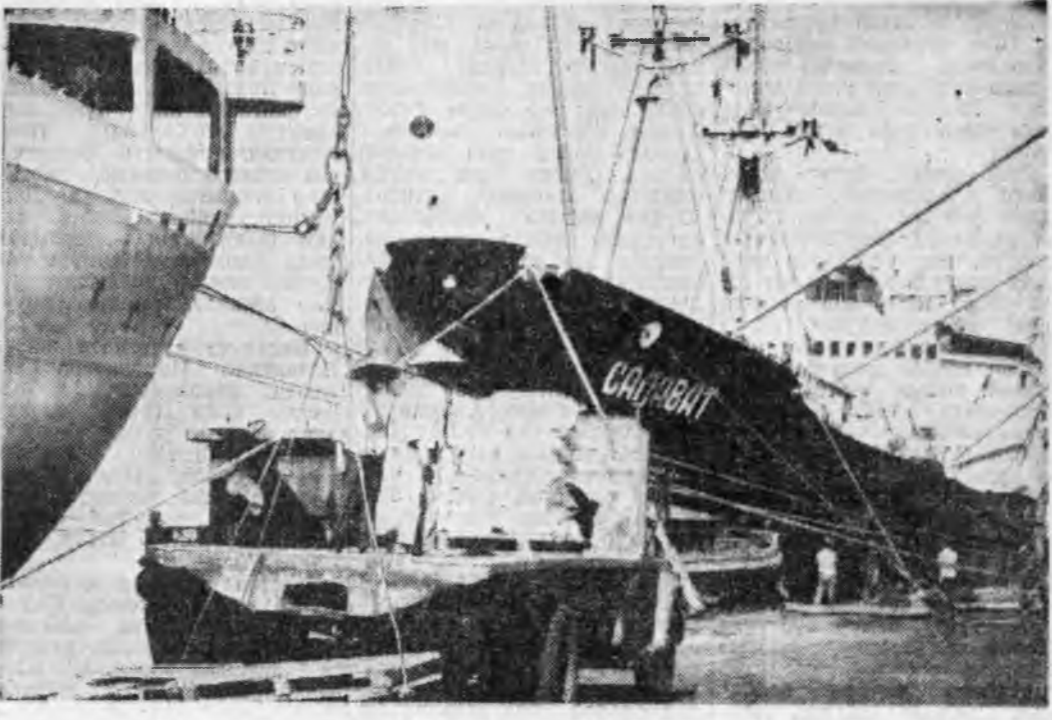
ХЕЛЬСИНКИ. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет (ВСМ) СРБ-гэй национал наналдаа Вьетнамай наналдаа нэгдэхэ уласхоорондын үдэр болжого, сентябрын 2-то тэмдэглэхэ урятайгаар хандаба. Америкын империализмын ээрэгтэ түрмэхэй юуулагда эсрэгүсэйн баатар габьяата тэмсэлдэн вьетнам арадые дэмжээш дэлхэйн бүхы ороудун олон миллион хүдунд Хиталай засагархилай дайсан харша юууланууд тухай Вьетнамай хамгаалхын тула дахинаа нэгдэн, тэмсэгтэ гэжэ Эб найрамдал хамгаалх национал комитетүүдтэ ВСМ-эй хандаан бээшэ дотор хэлэгдэнэ. Вьетнамай Социал Песелууд мун лэ Кампучин эбсэтэ хүсонуудэй ээрхэгтэ түрмэхэй юуулануудта сар үргэлжэ даирагдадаг бололо байна. Эдэ хүсонууд Хиталай хүтэлбэрилгшэдэй тухайрала ба дэмжэлгээр нимэ юуулануудые хэнэ гэжэ тэрэ бэшгэ доторн тэмдэглэгдэнэ. Ээрэгтэ түрмэхэй империализм довтолгон үдэр нагаданахон орооно нэргэн боодохо тунлай эхэ зорилго вьетнам арад мунөө бөөлүлжэ байна. Энэ талаар уласхоорондын нанал нэгдэл дэмжэлгээр хүртээгдэби гэжэ вьетнам арадай найдагданы болохо. Өөрынгөө сүлөөтэ, бээ даанан байдаг бүхэ, газар дайндаа бүтэн бүрэн байлгы хамгаалхан тэмсэлэй талаарн бүхы дэлхэйн Вьетнамай тала барина, гэжэ ВСМ-эй бэшгэй түгэсхэлдэ тэмдэглэгдэнэ.

АСУУДАЛ ТАБИГДАА

бэл, музейн хинагша нэгэ тээ районий соёлой байшангай дэргэдэхэ этнографийн кружгой хүтэлбэрилгшэ гэнэ тоолоогод, салын хүлэнэ абадаг байхадань, харин ондоо тээ түүлсгүйгээр хүдэлмэрилнэ.

Арадай музейнүүдэй эрхэ ба уялануудые тодорхойлоно дурын хэрэгтэй. Тэрэнь элэний эрхэ ба уялануудые тодорхойлохо, мунгөөр хангалхыг хуулига болжогоно. Нимэ асуудал табилгы хан даана абаха ёноотой РСФСР-эй Соёлой Министртын уялга болон гэжэ гэгээтэ бэшгэ эльгээшэ ауб тоолоно гэжэ наана.

А. СТАРУХИН. «Правда» газетын августын 17-ой номероо абтаха. Бурядай АССР.

Вьетнамай Социал Республика СЭВ-эй гээшүн болоодо, оройнгоо экономико улам хүгжөөхэ аргатай бололо. ЗУРАГ ДЭЭРЭ. Хошимин хотын портдо «Салават» гэжэ хуудалгай маанай суднааа СССР-нээ асаргалхан арадай ажахын бараан буулгалжа байна. ТАСС-ай фотохронико.

Баридий МУНГОНОВ

БАЯН ЗҮРХЭН

(Романай хоёрдохн номноо)

(Үргэлжэлэ, Эхиний 18-най номерто).

— Ойлоготойгооршье хэлэхэдэ болоход даа. Ойлоготойгоор хэлэхэдэ нэгэ ушар ёно бин хаям даа. Тимжээ мин хойнон ойлоготойг хүдэлмэрилгшэдэй хэлэхэдэ даа, нөхи минни Ташар ошонон хойно Дугартаман Сандаха зөөжэ яаашанан байгааби бн даа.

— Тимжээ сүүдгүй хүн хаям даа. Нигээл байхын сагта малдмэйнай найнаар бэлшээшэ малша-адуулагшангуу болоход байнаби. Яааа бүрэйхэн лэ байдал орошод байнаби даа. Нимэ бузар юумэн тэрэ халам мэдэнэ. Тэрэл үлгэшин Дугартаман бээ тээшэ татажа абаашанан байха, сохом мэдэнэ.

— Ямар хара эмээ хэлэрнэби? Ямар үлгэр хы-хы? — Яагаад даа тэрэ Цэтэ рэндоркынтай Дулма. Бэрхэ-Дабанайтай бэрхэ гэрэгэн. Тэрэгтай наймае малшаангуу болжого шадба ха юм. Хорото сэдхэлээрэе хору хүргээ гэшшэ. Намнаа урид гарашана аа гү гэнэн дэл Нүхэр тэрэгүүлгшэ. Дан үтэр түргэн тэрэ малшанимни өөргөн бусагалгыт. Ежелил лэ тинжээ шадба үгыл гэшшэ хаа гү, «ну давай, ну давай!» болшо молхо, болшой молхо!» гэжэ байжа намда бу хашааргты. Бу хашагты, бу хашааргты! Намдагылши, нүхэд ударидагшад. Хоёр нодоннөө байха, хоёр шэрээршье «болшой молхо» харахугит. Тимжээ гэшшэ, нүхэр тэрэгүүлгшэ! — Шараповай богон бүүдүн долооор хуран дээрүү даа үргэгдшоод, оройдоо минил нарндаа ялагананан томо халзан тархи дээрэн едогонжо байба.

— Агаа, одоолшье ойлогоб. Арахан гэжэ ойлого. Нилээдгүй утаганаар хоёронлота даа, Балчин Чагдурович, хаа-хаа, — гэжэ Надмитов энээшэ. — Нин-нин. Арахан гэжэ ойлого нэн хойно, хэмжээ абгты, хэмжээ абгты. Утэр түргэн хэмжээ абгты! Утэр түргэн тэрэ малшанимни өөргөн зөөлгэты! Хэлбээ бүүшуда даа, гэжэ Шарапов дээрээрэ. Ежелил лэ тимжээ эмжээ абгагүй наатна, асуудал табиخاب. Асуудал табиخاب. Табиخاب табиخاب! — Шараповай долооор хуран баа тархи дээрэ яошба, — Хаана табиخابта? — Табиخاب газар олон даа-а, нүхэр тэрэгүүлгшэ. Паргомдо табиخاب, аймаггай үйлдэбэрин захиргаанда табиخاب, аймгүсэдэной урда табиخاب, аймаггай үйлдэбэрин захиргаанда табиخاب, аймгүсэдэной урда табиخاب. Ушөө саашан райкомдо табиخاب, Гурба дур...

— Эдэ даа, баранан, ноён абада үзэшмэйн тимшье бэлин хэрэг бшэ юм даа. Анхан шинни үшөө үкююд яахда, нимэрхүү юумэлэниые үзэшин лэ байхди. Намайгаа янала юумэлэниые үзэхэдэн хүшэн шонэ гэжэ мэдээрэй. Хүшэн шонэ гү, али хүшэн тошууд, лайсхан лэ мэрээ, тоношо болжого. Тээшээл үзөөрэгты, хубүүдүн. Нин-нин... Тэрэгүүлгшэдые хэлэгдэбэ гэшшэ. Зай, нигээл байхын сагта харбөөсэ ну наймнай муудаа наань, намайе эмээлжэ шадхаха болжого гэшшэши даа, нүхэр тэрэгүүлгшэ. Тимжээ ошигуу даа, нүхэр тэрэгүүлгшэ, «ну давай». «ну, паря, үгы. Адуулагшан үгы». «Болшой молхо давай». «Болшой молхо наатуу. Адуулагшан наатуу». Ижил бшигүү даа, нүхэр тэрэгүүлгшэ. Шя намайе яажашье шадхаха болжого. Нин-нин. Юумэ гэшмэйн нимэл байдаг юм шуу даа, залуу нүхэр. Ай, дээрхы...

— Тээд мунөө хэн малдмэй адуулаа? — Хан гэжэ юм байхаб даа. Хэнээдэр бэлшээшэ эилээ, нин-нин. Уржадэр нэгэ залуу үнэшэн басаган...

ТОЛГИ

ЭНЭ ХУУДААНДАМНАЙ УНШАГТЫ
 ✨ Ажабайдалай зам тухай.
 🍷 Намтарай хуудаанууд.
 🏠 Аман зохёолой абдарнаа.

СЭДЬХЭЛЭЙ НАЙХАН ЭРМЭЛЗЭЛ

ХАЛУУН дуранай уряагаар, сэдхэлэй найхан эрмэлзээр хуон заяагаа холбожо, айл бүлэ болон хоёр. Нараятай хууон, наадатай зугаатай хурим түрээ. Шэн зүрхэнэй холбоотой шэнэ бүлэ. Эндэһэй хүнэй хуонин жаргалай үзэн эхилдэг. Манай ажабайдалаа нямэ шэнэ бүлэ бүхэн баяр асарна.

Гэхэ зуура, бүлэ бүхэн һалан һандарангүй, ажабадалай ута зам дабажа тараалгүй. Байдал болоороо тараалгүй, агт зангараа ади башэ хуундые али олон гэжэ. Эндэ би айл бүлэ орбо асуудалнуудые нарын нэр шэнхэлжэ үзэхэ үбэ һамган хоёрой харилсаа холбооны толын ноусануудые тодоруулаха гэжэн зорилго турда табина бэшэб. Юрлурбан баримта дээрэ тогтохо хүсэлтэйб.

Сэндэмэ (бүхэ нэрэнүлэ һэлүүлэгдэнгүй) үбэнөө һаһаанаар жэл тухай боложо байна. Һалаһан шалтагын гэжэ тэрэнэй нүхэр һэбишгэжэ зантай байшоо. Шарайгаар сээр, залуу хуундэ олохон лэ басагал зүрхэе бэлгэлэхээр болон һэн. Имэ зантай мэдэжэ байбаашэ, Сэндэмэ хадама гарашоо бэлэй. Хөөрхөн үлбүү-

дэй эсэгэ болоһон хойноо хөөрү зангын намдаха бээ гэжэ найдаа. Гэбшье тэрэн найдалын харюулжа шадаггүй. Ондоо эхэнэртэй холбоориддоо эхилхэдэн Сэндэмэ нилдэл удаан тээжэ, жэл тухай сагай үнгерһон хойно һалаха гэжэн шийдхэбэри абаа. Мэдүүлгэ өөрөө бэшэ. Харин үбгэһини тингээр үнгернэ аабза гэжэ һанаһан байгаа. Танил тала хуунд элдөөр холсожэ эхилэ. Юундэ ингэжэ байгааби, би шини орондоо һаа ингэхэ, тингэхэ һэм гэжэ танилшье, бэшэһе һамгадэй эхэл хайрлаһан, зүрхэе үбгэһэн янзатайгаар дуугарагдахадан Сэндэмэ айнабар хүндэ байгаа. Тингэбшье тэрэ зангаа нэгшье муу үлэ хэлээгүй. Тингэдэ тэр бүлэ һандаржа байһан һамган, үбгэ бүлэ үншэрүүхэн, бага савын бараттай хуонин байгаа юм аба даа гэжэһе хэлэхэ хүнүд олоо һэн. Зүгээр Сэндэмэ ондоогоор ажаһууна шадахагүй байгаа.

Валентина Николаевнагийн байһан лэ газарта хуунд зугаа дэлгэржэ байдаг. Шарайгаар Улэмжэ сээрхон энэ эхэнэр хааншье ябахада олоной дура сэдхэл булажа шадалаг. Илангаа

олон эршүүлэй дунда. «Валентина Николаевна эхэл һонирхолтой хүн. Имэ хуниге хааншье хархэгүйбэ. Гэжэ олон лэ зон хэлсэдэг. Байхан шарай гүнзгий бодол хоёр нэгэ эхэнэртэ эрэг үбгэ тэлэггүй гэжэ хэлсэдэг. Харин Валентина Николаевна да байгаали али бүтэһеһе адлихан лэ баянаар үгөө Ухаатай, гүнзгий бодолтой энэ эхэнэр эрдэмэй харгыгаар зоримгой дабаа. Дээдэ һургуулин нүүлээр эрдэм шанжалгын худэлэри хэжэ эхилэ. Һонирхолтой шухаг тэмээр шэнжэлгүнүе амжалттайгаар ябуулаа.

Институт дүүргэһэн жээдэ Валентина Николаевна халдамла гараа бэлэй. Өөрөөһөө хоёр гурба һанаар аха, аспирантурада һуража байһан бэлитэй эрдэмтэй нүхэр болоо. Олон хүнэй хабаадалгайтай, хуунд дугтай хурим түршье хотын ресторонуудай нэгэн соо наарра һэн.

Хуримай һүүлээр нүхэрнэ һургуулидаа ошожо, Валентина Николаевна аналдаа үлээб. Хамаг хүсээ, анхарлаа ажалдаа зориулан, коммунистичнонуудаар жоһаар байтарын сагшье тургон

үнгэржэ, инаг нүхэрнэ диссертация хамгаалаад бусага эрбэ. Тини энэ бүлэе гансаһе баяр жаргал бэшэ, шэнэ хэрэгүүд, шэнэ асуудалнууд нэмэбэ. Уданшьегүй үхиутай боложо, Валентина Николаевнагай диссертация нэгэ жэлээр хойшолуулаба. Гэбшье тэрэ гэр бүлшье бүхэ асуудалнуудые эхилдэ даалгаад, үсэд нэгтэрүүгээр худэлэриг хэжэ эхилэ һэн. Юундэ мэдэгүй байтарын хоёр жэл үнгэршэб. Диссертация амжтаттайгаар хамгаалаа, эрдэмэй солотой болоо.

Нэгдэ нүхэрнөө энэ тэрэ юмээд, гол түлэб ноу муудла, олон бот тэмдэгтүүдээ абаа. Онго эхэнэртэ яаһахадан Валентина Николаевна айнабар таяйлаа, бахардаа һэн. Айнабарда имэ юмэн болохо юм гэжэ тэрэ отолон ханагагүй байгаа. Байдал лэ өһоороо гэр бүлэм байһал байха гэжэ, үхибүүн үбгэн хоёр тухайгаа эхэ һанаата болологүй, ханагага табиша сүүлшье үгэ байгаа.

Мүнөө гурбадхи эхэнэрийн намтар дурдла. Юуб гэжэдэ, Бүтд бүхэ һанал бодолоо, хүсэл эрмэлзэлээ бүлэдөө зориулаар байһан.

Хайшан гэжэ үбгөнөө баярдуулаха гэжэбэ, хайшан гэжэ тэрэндэ туһалха гэжэбэ гэжэн бодолоо эзэлгэжэ, тэрэ үдэрэй һанаан, үннини зүүдэн боложо байдаг һэн. Гэр соогоо гансаһе тооногүй сээр байлаха, амтан хоол бөлэхэ гэжэ бүхгөөрөө оролдохо. Тингээр тэрэ бүхэ һаналаа үбгөнөө зориулаад, өөр тухайгаа мартажа эхилэ бэлэй. Үбгэһингөө абаһан хойно энэ адуугаа хүсэлдүүлэ гэһэн дэл хоёр шэнэ плати эхилдэ оюулаа. Гэбшье тэрэ нэгшье үмэлдөггүй платинуудын шнаф соо мүнөөһе баянаар.

Турбан ондоо хуон заяан, ондоо ондоошуашье һаа, ажабайдалда нэгэл ади бэрхэжүүлэ үзэһэн. Энэ бүлэһүүд юундэ һандараб, ажабайдалда ута хушар замые юундэ дабажа шадахагүй байгаа гэһэн асуудалнуудые эрхэ үбгэһингөө асуулаар ха. Мүн өдэ асуудалнуудые эхэнэр нүүдтөншье табилаар. Элдэр нэр өһөөдөө ямар нэгэн эрмэтэй байгаагүй гү? Юундэ һанаандаа эр нүхэрнүүдын ондоо эхэнэри шэлэхэ баатар болобо гэжэн асуудалнууд түрэнэ. Ажал худэлэриг тээл лэ, бүлэе өһөөдөө мартажархэбэ гү?

Эхэнэр хүнэй сэдхэл, эхэнэр хүнэй һонирхол. Мүн хүнэй хуонин жаргал, гэр бүлын аман тэнюун ажабайдалда эхэнэр хүнэй оруулдаг хуонитан эршүүлгын хэе үлүү эхэ ха даа. Эрэ хүнэй үүргын хэдыһе эхэ һаань, бүлгын жаргал эхэнэрнээ, эхэ хүнөө, тэрэнэй дулаан, нимгэн сэдхэлээ айнабар эхээр дурдидана бэшэ гү?

Ямар эхэнэри хуунд худэллэб, ямарнуудыень хайрланаб, хэниень наадалан энээлдэнб, ондоогоор эхэлбэл, эхэнэрнүүд манай ажабайдалаа ямар үүргэ дүүргэнб, энэһинэ хүнэй хуонин жаргал мүн лэ үндэһэтэй ха юм.

Бүлгын жаргалтай тоб гэмэ ёһо гэхэ гү, али нэгэ ади гурим дурим гэжэ үгы. Гэбшье хүнэй өөрын шарнаһа, сан аборинаа, сэдхэл бодолһоо бүлгын жаргал эхитэй.

Энэ үгүүлэл тухайми олонхида намне юугэзэ бэлэн хүн гэжэбэ гэжэ эрмэлзшье, буруушаажыше магад. Эндэ дурсагдана гурбан эхэнэрэй алиниһингөө басагатай. Эдэн улахагүй хадама тарха наһанаа хүрэхэ Өөрын бүлэһэй болохо. Тэдэр эхэнэрнүүд манай жаргал байһанар, бүлгынгөө жаргал байһанар зохёонхой даа гэжэ һанаһандаа энэһини зургаалаб.

Б. ЧИМИТДОРЖИВ.

ЁОХОРОЙ ДУУНУУД

Хадалаа сажангаа	табихадаа,	Урмэдхэтэй газарта
Хабтагар болгожо	ялабальби.	Ултиртэрнэ хатарая.
Золтой шамтаа	зугаалхадаа,	Ульмы хүлэй шамта
Зүрхөө ханажа	ядабальби.	Убдэтэрнэ хатарая.
Үндэртөө сажангаа	табихадаа,	Шулуун ханатай
Үргэн болгожо	ялабальби.	Чемодан байнгүй яа
Эжэл шамтаа	зугаалхадаа,	Шуумар бэрхэ басы
Эльгэ ханажа	ялабальби.	Зугаа байнгүй яа
Урла хадын модондай	намаатайл.	Холбоо ханатай яа
Узуураа хушама	намаатайл.	Хобто байнгүй яа
Уржулаа ерһэн	намаатайл.	Холшортоһон басы
Уяриа найхан зугаатайл.	намаатайл.	Холбоо байнгүй яа
Холтоно хушама	намаатайл.	Зугаа байнгүй яа
Ханилмаар инаг	намаатайл.	Алаг мориной хуш
Хонгёо найхан зугаатайл.	намаатайл.	Ашаа шэрэхэдэн
Хонгёо тайгын модые	намаатайл.	Мэдэн
Холоодоороо дахуулаа.	намаатайл.	Амнтан зонхой хүсэ
Холоой соохон зугаа	намаатайл.	Ажалаа эхэлдэн
Хулагарн дахуулаа.	намаатайл.	Хүлэг мориной хуш
Ара талын модые	намаатайл.	Хадаа дабахадан
Аргамжаарн дахуулаа.	намаатайл.	Хун зоной эбтэй
Аман соохон зугаа	намаатайл.	Хамтаржа худэлхэ
Алгарн дахуулаа.	намаатайл.	Мэдэн
Хартааһаа бэдэржэ,	намаатайл.	Хара мориной хатар
Хадын шорой һабарлааб.	намаатайл.	Хадын хормой моды
Хани нүхэрөө бэдэржэ,	намаатайл.	Хуртын хубуунэй
Хана хаяа хангаргааб.	намаатайл.	Зугаа
Илаһаа бэдэржэ,	намаатайл.	Халамуудан зүрхн
Илангана бэдэржэ,	намаатайл.	Боро мориной хатар
Иаража шамлаа	намаатайл.	Боорнин хормой моды
	намаатайл.	Бэри басаганай
	намаатайл.	Зугаа
	намаатайл.	Бидэнэй зүрхэн до
	намаатайл.	Тойрон байжа нийл
	намаатайл.	Тохорюун шубуунай
	намаатайл.	Хубуу
	намаатайл.	Тойрон байжа дуу
	намаатайл.	Тээһин баабайн хуб
	намаатайл.	Эли халин нилэхэ
	намаатайл.	Элэ шубуудай хуб
	намаатайл.	
	намаатайл.	Эрэн тойрон наад
	намаатайл.	Эхэ, эсэгэн хубуу
	намаатайл.	М. ГЕРГЕНОВ
	намаатайл.	найруу

ОНЬНОН ҮГЭНҮҮД

Ашата Лени Аралдаа түрөө. Ангар мурэн Байгалһаа гараа. Лениной замаар жаргахаш, Партици заабаряар.

Ленэ мурэнэй улан Найхан. Лени багшын һургаал Найхан.

Удэрөө гэжэн хүн Үлбөдэрнэ гэмшэхэ. Замга эхэтэй уанда Заһаа жаргахаш олон, Зан найтай хүндэ Хани нүхэд олон, Голон юмэн Голдо орхо, Гомдолтой хүн Гурба эрхэхэ. Нур һунадаг, Хүн һурадаг, Абри найта айда.

Ама муута хээрэ хонохо, Уула үзэнгүй, Хормойгоо бу шуу, Уна үзэнгүй, Гуталаа бу тайла.

ҮРГЭН дэлэу Яруунын Ульдэргэ нотагай хагай зүлгэ ноогойдо гү, али хаһинама үбэлэй гагда дээгүй хонин һүрээгэ дахан бэшэһэй ябахадаа, Максим Цыренович:

Шабартай, намагтай харгыда

Шаргалхан хүлгөө гамнахаб.

Сэдхэлтэй найхан шамайгаа

Сэдхэн ходоодо хүндэлхэб.

Наһандаа нүхэсэһэн намхандаа

Найдажал ходоодо лбаарай.

шэнэйгээ зүүн тээ ноогоһон эдэһүүлжэ зуураа элээхилдэн хөөрөн.

— Нээрээһе гайтай һэн даа. Хатуу сэдхэл зангидажэ, хэсүү бэрхэ, хүндэ дабаа дабаха саг ерээ һэн, — гэд Максим хөөрөөһэй гэрэлжүүлэ. — Турһэн нотагай, Бшүүрэй райной Харлан нотагта хоншоноор худэлһэнни туһа болоо юм.

— Ажабайдалайгаа зам тухай яралгүйхэн хөөрэхэ зуураа, Максим Цыден-Вал гэжэ үгээл олхон хубуунһингээ толгойһеһе элбэн эрхэлүүлнэ. Энхэргэн сэдхэлтэй эхэ, эсэгэ байха гэжэ жаргал. Эдир залуухан на-

юм. Ханда бидэ хоёрой түүхэ намтар нимэрхүү, адлрхүү гэжэ. Хандаһин ямарханшье эрдэмтэй болохо һаа, хара эртүүр гансаардажа тулгардаа, Харин би нээн классараа эрдэм номоо дүүргэ һэн хаб даа, — гэд Максим хүдэр хара ажалша гараараа иара һалхинда хүри улаан болоһон ноураа элбэн, маһайса энээһэ.

— Максим Цыденович, тамнай анхандаа м.инини жолоошон һэмнай. Ягаад гэнтэ хоншоһон болохо гэжэ шиндээбэ?

— Нээрээһе биһини жолоошон һэнби. Сэрэгэй албандэ ябахадаа гурбалахи классай жолоошоной эрхэтэй болоо һэм. Харин мүнөө хоёрдохни классай эрхэтэйб.

... Ханда Максим хоёрой үе наһанай жаргалтай үүдэн нээгдэжэ, баяр асарһан Баярмаа, жаргал энээдэ гарганан Жаргалма, сөсөг наһша һалбаруулан Сэсэгмаа, соёл эрдэмдэ һураха Соёлмаа, оюун бэлгэтэй болохо Оюунаа гэгшэл энэ дэлхэйдэ мүнхэлжэ, сэгэн хурба Цыден-Вал түрэгэ, аба эжидэ баяр асарһаа һэн.

Арбалхи табан жэлэй гурбадхи жэлдэ тэдэр эрмэлжлэгтэй худэлжэ байһай. Зуун хонин бүрһөө зуун хурба абаха уялгаа бөлүүлжэ шадаа. Хонин бүрһөө 33 килограмм һайн шарнартэй ноһоо хайшалжа абаа. Эрхим ажалайгаа түлөө сэмжир эрханта төлөвзор шагналда хүртэбэ.

Мүнөө үедэ Ульдэргэ найхан нотагай эрхим хоншоһон нэгэн болохо Максим Цыденович Цыреновий отарынхид үбгэ хуралдаа бэлгэтэй худэлжэ байһай.

Дуудалд ирагуу сэлгээн Яруунаар аялалхадаа, аягангаар амилһан Бэлшэр уулын үбэртэ танилсаһан Максим Ханда хоёр, тэдэһэй жаргалта бүлэ хээсэдэһе мартагдахар бэшэр бидэнэй сэдхэлдэ хадуудла.

Д.Р. ГОМБОДОРЖИВ, В. ДАМБАЕВ.

Эдэшэ. Б. ОРЛОВОЙ фотозотло.

НАМХАНДАА НАЙДААРАЙ

Даалгажал үгтһэн ажалдаа

Дуршлэтэй худэлхэб найдаарай, — гэжэн үгэнүүдтэй дуу өөрөө эсхэн дуулаха ябадаг. Ульдэргын «Коммунизм» колхозой бэрхэ хоншоһой нэгэн Максим Цыренов имэ үгэнүүдтэй дуу юрлэ дэмы хондон дуулана бэшэ. Гамнараай... Найдаарай... Эдэ үгэнүүд Максим тэрэнэй инаг нүхэр Ханда хоёрто нангинаар хадууданхай. Гурбан жэлэй саада тээ зургаан зуугаад хонитой һүрэг колхозой даалгажа үгэдхэнб, Максим Ханда хоёр «найдаарайты, гамнахаб» гэжэ доосоого тангарнилаа һэн. Зуб даа, «Коммунизм» колхоз эдэ хоёрто найдаа. Энэ найдалын эһе залуу хоншоһод шадал соогоо харюулжа ябана.

— Турһын жэл нилдэл хүндэ, бэрхэтэй байгаа, Нэгэ хургантай гү, али хонин үхэхэдэ мэдлэндээ бархирашье саг болодог һэн, — гэд Ханда нүхэрнэ пее-

һандаа эдэ хоёр зобохо тулдга гэшые яһалат үзөө. Хандын найматай ябахада, Гарма абань хүндэр үбшлэжэ наһа бараа. Хори хүржэ ябахадаһан гурһэн ганса эхэн наһа баража, нилдээгүй хүндэ хүшэр үе саг боло бэлэй.

— Аха дүүнршье гэжэ баһал байһан юм даа, тээд алтан дэлхэй дээрэ ажаһуулаха хуон заяагүй байшоо һэн, — гэд Ханда мүнөө һанаа адалдаг.

Имэ хуон заяатай ушаарад байхадаа Хандын сэдхэл зүрхэн хэды эхээр шэмшэрэхье һаа, мулардажа һуларгагүй. Хүлэг хурдан, харгы ута гэжэ хуунд хэлсэдэг. Энэ утаһе, хүшэршье харгы дамжаһан Ханда басаган Улаан-Удэ хото хүржэ эрээ.

— Би мүнөө эгээл дүшгэһэйб. Энэхэн наһан соогоо баһал юу хээ үзөө һэм даа. Табатайхан байхадан абани наһа бараһан юм. Харин эжымнай далай гурба хүржэ, энэ дэлхэйдэ мордон

ШЭНЭ ТААБАРИНУУД

1
Убэдлөө хашаа хорёогэй үбэрөөр ороолдолог, Хабартаа уруудхуул уруу урилдаг.

(Хүнгэрэгэ саян).

2
— Энэ улаан лэ!
— Улаан бэшэ, шарай!
— Шар бэшэ, ноһон лэ!
— Тинхэдэ энэ юун гэжэб?
(Светофор).

3
Монсоодой хушуттай шодоохой

Мур гаргадаг хушугаараа, Гарган ута ирүүдлын Гурһан үлэдэг наһаараа. (Шарикова ручка).

ПРАВДА БҮРЯТИИ

Нэгдэн хуудаһаанда. «Нэгэ һарлаар» — социал мурысөөһэй хабаалагча Л. Балаһаевы статья. «Социалист мурысөөһэй ябаса» — сурлуулбары.

Хөөрхөн хуудаһаанда. КПСС-эй ЦК-ай июлин Пленумэй шийдхэбэриһүүдэ бөлүүлхын түлөө «Амаралтын үедэ» — А. Коротагай статья. «Хониде шажа шадаһангүйб» — Ю. Нагаевы статья.

Гурбадхи хуудаһаанда. «Юундэ «кулланууд» нүүрээб» — Т. Волынецвагай статья. «Юлий Цезарь ба... харгы дурим» — ТАСС-ай материал. Хилин саһанаа.

Дурбэлхэн хуудаһаанда. «Шуулаат гэр» — Г. Букуевы статья. «Гэрэй эзэн эхэнэртэ» — сурлуулбары. Соһоһолуула.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита-2». 7.55 — Дамжуулгын программа. 8.00 — «Время». 8.35 — Ургэһэй гимнастика. 8.55 — Түрэлхидтэ зориулагдана дамжуулгата. 9.25 — Л. Н. Толстой «Залуу наһан», жүжэг (3-дахы хуон). 10.55 — Ургэһэй «пачо» — хүнгэмтэ программа. 11.25 — «Найн шарнартэй эд бара элбэг эхээр таргах». 11.55 — «Спорттогой» тираж. 12.10 — «Музей ба выставкын залнуудар». 12.40 — «Элдэр энхэ байта».

Улаан-Удэ. 13.25 — «Хөөрхөн үгтэ» — һурагшадта зориулагдана дамжуулгата. 13.45 — Тарха хуралдада хабаагдана зориулагдана дамжуулгата. 14.25 — «Хамар-Дабан» гэжэ аяншалгын клуб.

«Орбита-2». 15.15 — «Ульдэргэ мэтэ дэлхэй» — телевизион хуүгэмтэ фильм. 15.40 — «Советсн Союз тухай харин гурнэй айлдаһаа һанамжа». 16.00 — «Шалпа-невидимка». «Глеяго өвидел». «Край и транзитуд ба космонавты хай совет композиторы дуунуул». 13.45 — «Хамар рисан» — телевизион хуүгэ үдэр. Телевизион таһанад шадаха.

Саһан сагаан хунахан Сагай халхинда

АНГУУША ҺҮБЭЛГЭН ШУУЛАЙ

Һэгүйгөөр үгэжэ байдаг болохон. Зай яахаһин, олоной урда үнэн үгээ хэлэ даа, — гэбэ ха. Шуулай олоной урда гаража:

— Танай зарлигаар боло лэ даа, — гэд доро долин, дороу шангаар зүбшөөхэдэн, баруугаар һууһан баяд ноёд шоо үзэн хөһондо, шоото харан энээлдэнэ. Үүдэндэ байһан үгэһэй үүлүл үмэглэн хайрлан гэмээрлэжэ, үндэр тэнтэридэ зальбарнад ха.

Угөөдэрнэ эртэлэн Шуулай мориндоо мордожо, ноһоо һаадагаа үргэлөөд, Ултэргэһини гартаа оруулаха оролдоно.

— Ангууша хубуун Шуулай, ангууша бэрхэе гэршлэн, амды бабагүй асаржа үгөө һааш, унажа жоан унаган жороо мориндо оруулжа ябанан тоног эмсэгтэйн бэлгэ үзэб. Хэрбээ асаржа шадаггүй һаа, шадаха болоһоор, ши наһа агнажа олоһон олозоо түлөө.

даһаа ойртоно ошоһондо, баабай хам тэбэрин абажа, бала-биса бажуухаар хаба хүсөө шангалдан, хойто худэлжэ болоно ха. Эгээд энэ һамбаһандан Шуулай хара баабайн хамар дээрнэ хатуу нодарга табигархэб, гэдэргэ эрбэн харылгаба. Гэдэргэ байһан гэдэргэ унаса харбуулан хушын эзэн хүсэтэ хара бабагүй ойниггүйгөөр сугахадна, ой тайгын эдэлэс эрхирээд, луга харан болоно. Шуулай хойноһоо наһаба. Хүсэжэ ядаад һулархадан, хүсэжэ байгаад үхэлгүйхэн газартан үбшэнтэйхөөр харбана ха. Уур сугахадна гааража, уланхаданһан баабай арга мэхээр дахуулжа, алай гасаа буулгажа, Хори гүшан хойноһундэ хонно, урдаһаа бооруулан, хашарагай шөнэн хара баабай дахуулан шуумар һуөлгэн Шуулай тосхойно гудамжаар тоһоо бурьюудан

харайлгана ябахадаһан, хүн зон олоороо сугларна, хушун гайхал болоо һэн ха.

Улааһай бөөгдэлэ буужа: «Хара бабагүй асарбаб, хашараһаа абагты, хаанатай оруулхамни» — гэд хашагаһын үүдэ нээхэдэн Улааһай бөө утан гарана баатарай, баабай хаража баатарай айнадаа боһоно дээрээ бүлэри унашоод: «Болши, болши, Шуулай, боосоогоо шүүһеһе арсангаулай!» Тубэг татаһанаһан урд түрэнг сүлөө болгыш тэрэн» гэжэ унатаран нодөөр шөрөгжэ, уйлагана шкэрэн хэбтэбэ.

«Баһажа ябаһаа болбөө» гэһэн байр Улааһайн үгы абаад, шуумар түрэн Шуулай хара гурөөдэ харбана унагаба. Тингээ хамат зоной һайһаал маттаалда хүртэжэ, ангууша мэрэн алдар солотой болоһон ха.

Б.М. ДЫШИНОВ суглуулбарнаа.